

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Τὸ ἔθνος κατὰ δυστυχίαν, δὲν γινώσκει ἀκριβῶς τις ἐτάφη πρὸ τίνος καιροῦ ἐν Ἀθήναις. Ἀπλῶς ἔμαθεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Ν. Νικολαΐδης, πρώην καθηγητῆς εἰς τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον. Ἡ εἴδοσις ὅτι ὑπῆρξε διακεκριμένος μαθηματικὸς δὲν χορηγεῖ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἀξίας αὐτοῦ, οὐδὲ παρέχει ἡμῖν εἰκόνα ζωηράν τοῦ τρικυμνῶδους, κατὰ τὸ πλεῖστον, βίου του, τῶν ἔργων του καὶ τῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δόξης του.

Ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος εἶχε κλίσιν φυσικὴν εἰς τὸ «λάθε βιώσας», ἀγαπῶν τὸν βίον τῆς ἀπομονώσεως ὡς πάντα τὰ ἔξοχα πνεύματα, καὶ ὑπέστη τὰ δεινοπαθήματα τῆς σιωπῶσης ἀρετῆς, τὰ ἀφόρητα κατὰ τὸν μέγαν τραγικὸν τῆς Ἀγγλίας.

Διὰ τοῦτο θέλομεν ἐπιτελέσει ἔργον δικαιοσύνης καὶ καθήκοντος πρὸς συντριβεῖσαν καὶ ἐκλιποῦσαν ἁώρως μεγαλοφυΐαν σκιαγραφοῦντες ἐν ὀλίγοις τὸν βίον τοῦ καθηγητοῦ Νικολαΐδου ὅπως γνωρίσῃ τὸ ἔθνος ὁποῖον ἀπώλεσε πνευματικὸν θησαυρόν.

Ἀρξαμένου τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, κατῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ἐξ Ἑλβετίας, ἔνθα ἐσπούδαζε, νεαρὸς καὶ ἐνθουσιώδης Ἕλλην καλούμενος Νικολαΐδης ὑπηρέτησε μετὰ φιλοπατρίας τὸν ἀγῶνα, συνέγραψε τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ τακτικῆς, ἐδημοσίευσε ποιητικὴν τινα συλλογὴν, καὶ ἐγένετο ἔπειτα τακτικὸς δικαστής, διακριθεὶς ἐπὶ ἀκεραιότητι χαρακτῆρος καὶ χρηστότητι. Λαθὼν δὲ γυναῖκα ἐκ Τριπόλεως, ἐγέννησε τέσσαρα τέκνα. προικισθέντα πάντα ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ εὐφυΐαν ἔξοχον. Τὰ ἔξοχα πνευματικὰ προτερήματα ὑπῆρξαν κληρονομικὰ πράγματι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Νικολαΐδου. Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, ἀριστεύσασα ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, ἀνεδείχθη ἄριστος διδάσκαλος τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς, ἣν μόνη τῆς ἐξέμαθεν· ὁ μικρότερος υἱὸς Γεώργιος, διαπρέπων ἐν τῷ φιλολογικῷ σταδίῳ, συνέγραψε νεαρὸς τὴν Μυρσίνην, ὥραϊον ἀληθῶς μυθιστόρημα, καὶ ἔστη δυστυχῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου, τὰς φρένας παθῶν· ὁ δὲ Δημήτριος σπουδάσας τὴν μηχανουργίαν ἐν Γαλλίᾳ συνηγωνίσθη μετὰ διακοσίῳ πεντήκοντα Γάλλων μαθητῶν καὶ ἐπρώτευσεν ! Ἀλλὰ

πάντας τοὺς υἱοὺς ὑπερέβαλεν ὁ πρωτότοκος υἱὸς Νικόλαος Νικολαΐδης, πρώην καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ χθὲς ἀσήμεως καὶ πενιχρῶς κηδευθεὶς.

Παιδίον ἔτι, ὁ Νικολαΐδης οὗτος, εἰσελθὼν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἀνέπτυξεν ἔκτακτον ἐν τοῖς μαθηματικοῖς εὐφυΐαν, καὶ ἐθαυμάσθη, ἀνακαλύψας νέα θεωρήματα καὶ νέας μεθόδους λύσεως μαθηματικῶν προβλημάτων. Διαγωνισθεὶς δὲ πρὸς ἄλλους, ἠρίστευσε καὶ λαβὼν ὑποτροφίαν, ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν πρὸς σπουδὴν τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἐκεῖ δέ, ἐν Παρισίοις, ἠνέωχθη αὐτῷ τάχιστα τοῦ θριάμβου καὶ τῆς δόξης τὸ στάδιον. Ἐπὶ ἐξαετίαν ὁλόκληρον ἐχώρει ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δι' ἁλμάτων καταπληκτικῶν, ἄρθρα δὲ ἐπιστημονικὰ ἀδιαλείπτως δημοσιεύων, ἢ παλαιῶν κατὰ συναδέλφων ἢ ὑποβαλλόμενος εἰς τὰς δοκιμασίας τῶν ἐξετάσεων, ἐπλήρου τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον διὰ τῆς φήμης αὐτοῦ καὶ ἐπέσυρε τὸν κοινὸν θαυμασμόν. Νέος Ἕλλην συσπουδαστῆς ἔγραφε τότε ἐκ Παρισίων ὅτι δὲν ἄρηνον αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ τὰ ἐπιστημονικὰ τρόπαια τοῦ μαθηματικοῦ Νικολαΐδου. Μετὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τῆς ἐν τῇ Πολυτεχνικῇ Σχολῇ φοιτήσεως ἐτόλμησε, τοὺς πάντας ἐκπλήξας, νὰ προσέλθῃ εἰς ἐξετάσεις ἀπολυτηρίους καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα. Οἱ καθηγηταὶ ἐκάλεσαν αὐτὸν Oriental, διότι ἔλυσεν τὰ δοθέντα αὐτῷ προβλήματα, καὶ διετύπωσεν αὐτὰ ἐν γαλλικῇ γλώσσῃ, ἧς τὴν χρῆσιν ἔτι ἠγνόει. Λαβὼν ἐν τούτοις τὸ δίπλωμα δὲν ἡσύχασεν. Ἐδωκεν ἀμέσως νέας ἐξετάσεις καὶ κατέταχθη εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Γεφυροδοποιῶν. Ἐν τῇ σχολῇ ὁμως ταύτῃ ἐφοίτησεν ἐν μόλις ἔτος, καὶ ἔφυγεν ἔπειτα ἐκεῖθεν διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ὁ Μπραῖς, καθηγητῆς διακεκριμένος καὶ πλεῖστα συγγράμματα συγγράψας περιεπλάκη εἰς ἐπιστημονικὰς ἔριδας μετὰ τοῦ μαθητοῦ. Ὁ Νικολαΐδης δὲν ἠδύνατο νὰ χωνεύσῃ τὴν Μηχανικὴν αὐτοῦ καὶ ἀνεξήτει πάντοτε λύσεις προβλημάτων διαφόρους πρὸς τὰς λύσεις τοῦ συστήματός του· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἔπραξε καὶ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ἐξετάσεων. Ὁ κ. Μπραῖς, ὡς ἦν ἐπόμενον, προσβλήθεις, ὠργίσθη καὶ ἔδωκε μέτριον βαθμὸν εἰς τὸν Νικολαΐδην. Εὐσυνειδήτος ὁμως ὢν, ἔγραψεν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ βαθμολογικοῦ πίνακος ὅτι «ὁ νεαρὸς οὗτος Ἕλλην εἶναι πνεῦμα ἔξοχον· ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ διατὶ δὲν δύναται νὰ ἀγαθὰ σὴν τὴν μηχανικὴν μου».

Ὁ Νικολαΐδης μαθὼν ὅτι ὁ Μπραῖς ἔδωκεν αὐτῷ μέτριον βαθμὸν, ἐθυμώθη λίαν καὶ ἐγκατέλιπε τὴν σχολὴν τῶν Γεφυροδοποιῶν. Ἐκτοσε δὲ κυρίως ἤρξατο ἡ ἐποχὴ τῆς φήμης του, τῆς δόξης του. Κλεισθεὶς εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, ἐκήρυξεν ἀδυσώπητον πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος καθηγητοῦ καὶ τῷ κατήνεγκε βαθείας ἐπιστημονικὰς πληγὰς. Ἐδημοσίευσεν ἀδιακόπως ἄρθρα καὶ πραγματείας ἐπιστημονικὰς ἀνα-

γινωσκομένας ἀπλήστως ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων, ὁ δὲ διευθυντὴς «Τῶν
 Κόσμων,» περιοδικοῦ ἐπιστημονικοῦ, Ἀββᾶς Μοανὼ ἐζήτει παρὰ τῶν
 ἀναγνώστων του συγγνώμην, ὅσας δὲν εἶχεν ἄρθρον τοῦ Νικολαΐδου.
 Ἀλλὰ τὴν φήμην τοῦ Νικολαΐδου ἔτι μᾶλλον ἀνύψωσε τὸ σκάνδαλον
 τοῦ Λέοντος Φουκῶ. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς οὗτος εἶνε διάσημος διὰ τὸ εὐ-
 φυὲς μηχανήμα αὐτοῦ, δι' οὗ ἔλυσε πρακτικῶς τὴν παραγωγὴν τοῦ
 ἡλιακοῦ χρώματος ἐκ τῶν ἑπτὰ χρωμάτων. «Ὅτε εἰσῆχθη εἰς τὴν ἀκα-
 δημίαν ἀνέγνω εἰσιτήριον ἐπιστημονικὸν λόγον χειροκροτηθέντα καὶ
 πολὺν προξενήσαντα ἐντύπωσιν διὰ τὰς νέας ἐπιστημονικὰς ἀληθείας.
 Ἐπέπρωτο ὅμως εἰς τὸν Λέοντα Φουκῶ νὰ ὑποστῇ ἀδόκητον ἀτύχη-
 μα. Ὁ Νικολαΐδης μετέβαλε τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον εἰς κωμωδίαν.
 Τὸν λόγον αὐτοῦ ἀναγνούς, εὗρεν αὐτὸν κατὰ βάσιν ἐσφαλμένον καὶ
 τὴν ἐπιούσαν ἐδημοσίευσε περὶ αὐτοῦ εἰς τοὺς «Κόσμους» βραχέϊαν
 σημείωσιν, ἥτις μέγα παρήγαγε σκάνδαλον. Συνεκινήθη ὁλόκληρος ὁ
 ἐπιστημονικὸς κόσμος τῶν Παρισίων, ὁ δὲ ταλαίπωρος Φουκῶ ἤναγ-
 χάσθη περιβληθεὶς τὴν στολὴν καὶ τὰ παράσημα τοῦ στρατηγοῦ, νὰ
 ἐπισκεφθῇ τὸν Νικολαΐδην εἰς τὸ μικρὸν του δωμάτιον, ὅπως ἰκετεύσῃ
 αὐτὸν νὰ μὴ παρατείνῃ τὸ σκάνδαλον, ἐκθέσῃ δὲ αὐτὸν εἰς τὸν περι-
 γελῶν τῶν ἀπανταχοῦ ἐπιστημόνων. Τὴν φήμην του, τέλος πάντων
 ἐκορύφωσαν αἱ διδακτρικαὶ ἐξετάσεις του. Αἱ θέσεις αὐτοῦ, πλήρεις
 ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων, ἡγοράσθησαν πᾶσαι ἀμέσως καὶ ἐπέχου-
 σιν ἔκτοτε θέσιν συγγράμματος ἐπιστημονικοῦ. «Ὅτε δὲ προσῆλθεν εἰς
 τὴν δοκιμασίαν τῶν διδακτορικῶν ἐξετάσεων καὶ ἐπεχείρησε νὰ ὑπο-
 στηρίξῃ τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας τῶν θέσεων αὐτοῦ συνέβη γεγρονὸς
 μεγίστην προξενῆσαν ἐντύπωσιν. Κόσμος παρίστατο πολὺς ἐπιστημό-
 νων· ὁ Νικολαΐδης ἤρξατο λύων προβλήματα ἐπὶ τοῦ πίνακος αἵφνης
 δὲ ἔστη κεχηνὼς πρὸ τοῦ πίνακος, ἀπέχων νὰ γράφῃ καὶ τηρῶν σιωπὴν.
 Παρῆλθον πέντε, δέκα, δέκα πέντε λεπτά, καὶ πάντες ἡγωνίων, πι-
 στεύοντες ὅτι ὁ Νικολαΐδης ἀπέτυχεν, ἀδυνατῶν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐξι-
 σωσιν. Ἐπὶ τέλους οἱ ἐξετάσται ἀπώλεσαν τὴν ὑπομονὴν καὶ ὁ πρόε-
 δρος Βερτρὰν εἶπεν αὐτῷ· «Κύριε Νικολαΐδη δὲν δυνάμεθα περισσότερον
 νὰ περιμένωμεν· ἀφοῦ δὲν δύνασαι νὰ προχωρήσῃς ἀποσύρθητι». Ὁ
 Νικολαΐδης τότε στραφεὶς πρὸς τὸν Βερτρὰν, ἀπήντησεν αὐτῷ μειδιῶν·
 «Κύριε πρόεδρε δύναμαι νὰ προχωρήσω, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύ-
 την ἀνεῦρον ἄλλην ἀπλουστεράν λύσιν τοῦ προβλήματος». Ἀμέσως
 τότε ἀπαλείφει ὅσα εἶχε γράψει ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ προβαίνει τάχι-
 στα εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ διὰ νέας ὁλως μεθόδου. Ὡς ἐννοεῖται, ραγδαῖα
 χειροκροτήματα ἀνεκήρυξαν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Νικολαΐδου, ἡ δὲ ἐξε-
 ταστικὴ ἐπιτροπεία ἀπένειμεν αὐτῷ ὁμοφώνως, θερμῶς αὐτῷ συγχαρεῖσα
 τὸν βαθμὸν τοῦ διδάκτορος τῶν μαθηματικῶν καὶ φυ-

σι κ ῶ ν ἐ π ι σ τ η μ ῶ ν [docteur des sciences mathématiques et physiques].

Ὅπως δὲ κατανοήσωσιν οἱ ἀναγνώσται τὴν σημασίαν τοῦ διδασκτο-
ρικοῦ τούτου διπλώματος πρέπει νὰ μάθωσιν ὅτι σπανίως ἐχορηγήθη
εἰς Γάλλους, σπανιώτατα δὲ εἰς ξένους, καὶ ὅτι οὐδεὶς κέκτηται δι-
πλωμα τοιοῦτον ἐν Ρωσσίᾳ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν !

Μετὰ ταῦτα, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Νικολαΐδης ἀνέλαβε
τὰ καθήκοντα ἀξιωματικοῦ τοῦ μηχανικοῦ καὶ διωρίσθη καθηγητὴς ἐν
τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ συνέβη τότε γεγονὸς
ἄξιον ἀναγραφῆς. Ἐξετάζοντο οἱ ἐννέα μαθηταὶ τῆς ἀνωτέρας τάξεως,
καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ λύσωσιν ἐν τῶν δοθέντων αὐτοῖς τριῶν προβλη-
μάτων, ὑπέδειξαν τὴν στενοχωρίαν αὐτῶν εἰς τὸν Νικολαΐδην. Οὗτος
δὲ λαθὼν τὸ πρόβλημα καὶ ἀποσυρθεὶς εἰς δωμάτιον ἔδωκεν αὐτοῖς,
ἐντὸς δέκα λεπτῶν, ἐννέα διαφόρους λύσεις ! Ἄλλ' ἐπῆλθε ταχέως ἡ
Κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1866 καὶ ἔρριπεν αὐτὸν εἰς ἄλλο στάδιον.

Ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην ἐκ τῶν πρώτων, διεκρίθη ἐπὶ γεναιότητι καὶ
καρτερίᾳ, σχηματίσας δὲ ἐπὶ τέλους σῶμα ἴδιον, συνεκρότησεν εὐτόλ-
μως τινὰς τῶν σπουδαιοτέρων μαχῶν, καθ' ὧς πολλοὺς μὲν ἀπώλεσε,
πλείστους δὲ ἐφόνευσε τῶν πολεμίων, ἐπανῆλθε δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα
μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Δυστυχῶς, οἱ κυβερνῶντες κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν κατενόησαν
τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Νικολαΐδου, ἐπέτρεψαν δὲ αὐτῷ νὰ
μεταβῇ εἰς Ἀκαρνανίαν, ὅπως καταδιώξῃ τὴν ληστείαν. Νομίσας ἐκεί-
ῳ ὅτι θὰ κατενέγκῃ καίριον κατὰ τῆς ληστείας κτύπημα, ἐπολιόρχησε
τὸν μακαρίτην Δημ. Γρίβαν εἰς τὴν Κούλιαν, καὶ ἠνάγκασε τὴν κυ-
βέρνησιν τοῦ μακαρίτου Ζαΐμη νὰ ἐπιτιμήσῃ καὶ ν' ἀνακαλέσῃ αὐτὸν
εἰς Ἀθήνας. Ὁ Νικολαΐδης συνησθάνθη ἰσχυρῶς τὴν προσβολήν, ἐδη-
μοσίευσε τέσσαρας ἐκθέσεις ἄνευ ἀδείας τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν
ὑπουργοῦ καὶ ἐγένετο σκοπὸς καταδιώξεων, αἵτινες ἠνάγκασαν αὐτὸν
νὰ παραιτηθῇ τὸν στρατιωτικὸν βαθμόν !

Ἐπελθόντος μετὰ ταῦτα τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ἔσπευσε νὰ
ἀπέλθῃ ὡς ἐθελοντὴς εἰς Παρισίους, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ 174
τάγματος τῶν ἐθνοφυλάκων τῆς Βελβίλλης καὶ διεκρίθη διὰ τῶν τολμη-
ροτάτων αὐτοῦ κατοπτεύσεων. Ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης,
μεγάλως ἐκτιμήσασα τὰ στρατιωτικὰ αὐτοῦ προτερήματα παρεκάλεσεν
αὐτόν διὰ τοῦ στρατηγοῦ Καλλιῆ νὰ καταταχθῇ εἰς τὸν τακτικὸν στρα-
τόν, λαμβάνων ἀνώτερον βαθμόν. Οὗτος ὁμῶς ἡρνήθη, μὴ θελήσας νὰ
δυσαρεστήσῃ τὸν φίλον αὐτοῦ Γουσταῦον Φλουράνς, ὄντα τότε διὰ τῆς
ἐθνοφυλακῆς παντοδύναμον, καὶ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ Δεκεμβρίου κατ-

ἔλαθεν αὐτὸς διὰ τοῦ τάγματος αὐτοῦ τὸ δημαρχεῖον τῶν Παρισίων. Ὅτε ὅμως οἱ Παῖσιςτοι παρεδόθησαν τοῖς Πρώστοις καὶ ὁ πόλεμος ἔληξεν, αὐτὸς ἔσπευτε νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Μικσαλίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας μὴ συγκαταλεύσας, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, νὰ μετὰσχῃ τοῦ ἀδελφοκτόνου τῆς κοινότητος πολέμου!

Ἐν Ἀθήναις τότε ὑπέστη τὰ δεινὰ τῆς ἀπορίας. Διέμενεν ἐν Ἀμπελοκήποις ἀσχολούμενος εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, ἕως οὗ ὁ ἀείμνηστος Κυβερνήτης Πετμεζᾶς κατανοήσας τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν τοῦ Νικολαΐδου, διώρισεν αὐτὸν καθηγητὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, κατανικήσας τὰς μεγάλας ἀντιπράξεις τῆς Αὐλῆς, ἥτις δὲν ἠνείχετο νὰ ἀκλύσῃ καὶ περὶ τοῦ δῆθεν δημοκρατικοῦ Νικολαΐδου. Ἐκτοτε ἐπεδόθη ἀκράτητος εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας καὶ ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ σειρὰν ὑπομνημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνάλεκτα» διατελῶν εἰς σχέσεις μετὰ πλείστων εὐρωπαϊκῶν σοφῶν. Ἠσχολεῖτο εἰς τὰ ἅπαντα καὶ δυσχερεῖ προβλήματα τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν, μὴ καταβαίνων μέχρι τῶν γνωστῶν καὶ συνήθων μαθημάτων τῆς διδασκαλίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐπαρμένως ὀλίγον ὑπῆρχεν ὠφέλιμος εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ, μὴ δυναμένου νὰ κατανοήσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενα. Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἠγνόησαν τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ Νικολαΐδου, ἐδιδάχθησαν δὲ αὐτῇ παρ' Ἀγγλοῦ σοφοῦ, ἐρωτήσαντος τὸν τότε πρύτανιν Κόκκινον καὶ ἐπισκεφθέντος αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ του μετὰ βαθέας σεβασμοῦ! Ὁ Νικολαΐδης εἶχε σεμνότητα κόρης ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, ἀπλότητα δὲ καὶ μετριοπροσύνην, αἵτινες ἀπέκρυπτον τὴν μεγάλην ἀξίαν του. Δυσκόλως δὲ ἠδύνατό τις ν' ἀποκαλύψῃ τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ θησαυρόν. Πρὸς ἐμὲ δὲ τὸν ἐπιστήμιον φίλον του, εἶπε πολλάκις ὑπερηφάνως: «Ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος θὰ πνιγῇ εἰς τὰ ὕδατα τῆς λήθης, καὶ μόνον θὰ ἐπιπλεύσῃ τὸ ὄνομά μου. Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀποκαλύψεις μου ἀκόμη δὲν κατανοήθησαν· θὰ κατανοηθῶσι καὶ θὰ μελετηθῶσιν ἀπλήστως, ὅταν ἐγὼ δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον. Εἰς τὰ τέσσαρας ριζικάς ἀρχὰς τῆς Μηχανικῆς ἐγὼ ἔχω προσθέσει δέκα τοιαύτας καὶ πλέον!»

Εἰργάζετο, ἐν τούτοις, λυσσῶδῶς καὶ τὰ σπουδαιότερα δυστυχῶς τῶν ὑπομνημάτων του ἐφύλαττεν, ἵνα δημοσιευθῶσι μετὰ θάνατον. Ὑπάρχουσιν ἄρα γε καὶ θὰ σωθῶσιν; Ἐπὶ δύο μῆνας εἰργάσθη ἀδιαλείπτως ποτὲ πρὸς λύσιν αὐτοῦ προβλήματος, ἀναφερομένου εἰς τὰς τρεῖς ἐπιφανείας, καὶ ὅταν ἔλυσεν αὐτὸ ἔμαθε μετ' ἀράτου θλίψεως ὅτι πρὸ ἔτου, εἶχε λύσει αὐτὸ δι' ἄλλης μεθόδου ὁ Ἀγγλος μαθηματικὸς Κεϋ-λέϋ. Προσήλωσιν δὲ εἶχε μεγάλην τελευταῖον εἰς τὰς θεωρίας τῆς ἀκουστικῆς καὶ τοῦ φωτός, ἣ δὲ προσήλωσις αὕτη συνετέλεσε εἰς τὴν

διατάραξιν τῆς διανοίας του. Ἡ μεγαλοφυΐα, ἐνταθεῖσα, κουρασθεῖσα, ἀποκαμουῖσα, συνετρίβη καὶ ἀπώλετο !

Ἀνεζητήθη ἡ σωτηρία τοῦ μεγάλου πνεύματος διὰ τοῦ γάμου, καὶ ὁ γάμος ἐκεῖνος τὸν μὲν Νικολαΐδην ὥθησεν εἰς πνευματικὰς ἐξάψεις μείζοντας, τὴν δὲ ἐνάρτεον καὶ ἀξίαν λόγου σύζυγον, τὴν Εὐρυδίκην Καστανάκου κατέστησε διὰ παντὸς δυστυχῇ. Ἡ συμβίωσις ἦτο ἐντελῶς ὀδύνατος, ἡ δὲ δυστυχὴς σύζυγος, παραλόγως βασανιζομένη, περιέστη εἰς ἀπόγνωσιν. Ἐπῆλθεν ἀναγκαίως τὸ διαζύγιον· ἀλλ' ὁ Νικολαΐδης, ἀναγνωρίζων τὰς ἀρετὰς τῆς συζύγου του καὶ ἔρωτα θερμὸν αἰσθανόμενος πρὸς τὴν Εὐρυδίκην του, περιέπεσεν εἰς μελαγχολίαν, συνεταράχθη ἰσχυρῶς, καὶ τέλος ἔπαθεν ἀνίατον πνευματικὴν διατάραξιν.

Ἐκτοτε δὲν ἦτο πλέον ὁ Νικολαΐδης. Εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας εἶχεν ἔτι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ φωτεινὴν, εὖρον δὲ αὐτὸν ἐν Παρισίοις, ἐν ἔτει 1875, συνοικοῦντα μετὰ πέντε μαθηματικῶν, οἵτινες προσεπάθουν νὰ ἐκμεταλλεῦνται τὸν ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ θησαυρόν. Κατὰ τὰ ἄλλα ὅμως ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ πρελογίζετο καὶ τοιοῦτος ὢν, μετέσχε τῆς Θεσσαλικῆς ἐπαναστάσεως. Τὴν ἐν Παρισίοις δὲ φήμην του χαρακτηρίζει προσηκόντως τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον : "Ὅτε ἐκ νέου ἀνεζήτησα αὐτὸν ἐν Παρισίοις, αὐτὸς ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ξενοδοχείου μοι εἶπε : «Monsieur, tous les grands nommes sont un peu fourrie est part pour faire un petit voyage !» Περαιτῶν τὴν βραχεῖαν ταύτην ἀπεικόνισιν τοῦ βίου τοῦ Νικολαΐδου ὀφείλω νὰ δηλώσω αὐθις ὅτι ἦτο πρότυπον ἀρετῆς, φιλοστοργίας, εὐσεβείας, αἰσθημάτων εὐγενῶν καὶ γενναίων· ἐν τῷ προσώπῳ δὲ αὐτοῦ, ἀπώλετο ὁ Νεύτων τῆς νεωτέρης Ἑλλάδος, ἄσημος, ἄκλαυστος, ἀγνοηθεὶς κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀγνωμονήσαντος Πανεπιστημίου, οὗ ἔσται δόξης ἀδάμας ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὀδηγηθεὶς δὲ εἰς τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ κατοικίαν ὡς τυχαῖος τις ἄνθρωπος.

Ἀθήναι, Ἰούλιος 1889.

Πέτρος Κανελλίδης

